

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 445

Aktywa finansowe

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Dorota Pitulec, Aleksandra Śliwka
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Barbara Cibis
Łamanie: Małgorzata Myszkowska
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-609-1

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail:econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	7
Halina Buk: Modele biznesu jako podstawa klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych / Business model as the basis for the classification and measurement of financial assets	9
Jolanta Chluska: Informacyjne aspekty wykazania akcji własnych w sprawozdaniu finansowym / Informational aspects of reporting of own shares in the financial statements of a company	18
Patrycja Chodnicka-Jaworska: Zapowiedzi zmian ratingów banków a zmiany cen akcji / Announcements of banks' credit ratings changes and stock prices changes	27
Maciej Frendzel: Dobrowolna wycena aktywów finansowych w wartości godziwej przez podmioty finansowe notowane na GPW w Warszawie / Voluntary measurement of financial assets at fair value by financial companies listed on the Warsaw Stock Exchange	37
Łukasz Furman: Finansowe instrumenty pochodne jako narzędzie optymalizacji podatkowej / Derivative financial instruments as a tool for tax optimization	48
Witold Furman: Podatkowe aspekty w zakresie terminologii oraz wyceny aktywów finansowych w kontekście regulacji bilansowych / Tax aspects in the field of the terminology and the valuation of financial assets in the context of balance sheet adjustment	60
Magdalena Głębocka: Polityka rachunkowości w obszarze aktywów finansowych jednostek sektora finansów publicznych / Accounting policy in the area of financial assets of public finance sector units	71
Waldemar Gos, Stanisław Hońko: Kwalifikacja do aktywów finansowych i jej wpływ na wycenę bilansową / Qualification of the financial assets and its impact on their measurement after recognition	85
Yury Karaleu: Miejsce zabezpieczeń w systemie zarządzania ryzykiem finansowym oraz w rachunkowości instrumentów finansowych / Definition of hedging in the system of financial risk management and for the accounting of financial instruments.....	98
Joanna Koczar: Aktywa finansowe „źle obecne” w rosyjskiej rachunkowości / “Incongruous” presence of financial assets in Russian accounting	111
Tomasz Kondraszuk: Zasada neutralności podatku od wartości dodanej (VAT) w rolnictwie / The principle of the neutrality of value added tax (VAT) in agriculture	123

Joanna Krasodomska, Bogusław Waclawik: Ocena zgodności z MSSF informacji dotyczących instrumentów finansowych ujawnianych przez emitentów papierów wartościowych w latach 2009-2015 / An assessment of the compliance with the IFRS of information on financial instruments disclosed by issuers of securities in 2009-2015.....	140
Iwona Kumor, Lucyna Poniatowska: Użyteczność informacji sprawozdawczej o środkach pieniężnych w ocenie sytuacji finansowej na przykładzie spółki z branży turystycznej / The usefulness of information from financial statement about cash in the assessment of financial condition on the example of the company with tourism sector	160
Irina A. Lukyanova, Anastazja Piekarska: Rachunkowość aktywów finansowych w prawie bilansowym Republiki Białorusi i MSSF / Accounting of financial assets in the accounting law of the Republic of Belarus and IFRS	173
Edward Pielichaty: Nowe wymagania w zakresie klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych / New requirements regarding the classification and evaluation of financial assets	191
Piotr Prewysz-Kwinto, Grażyna Voss: Prezentacja i ujawnianie informacji o aktywach finansowych w sprawozdaniach finansowych wybranych grup kapitałowych notowanych na GPW w Warszawie / Presentation and disclosure concerning financial assets in the financial statements of selected capital groups listed on the Warsaw Stock Exchange.....	201
Anna Spoz, Mariusz Sokolek: Rachunkowość podatkowa instrumentów finansowych – pożyczka w działalności przedsiębiorstw / Tax accounting for financial instruments – a loan in enterprises' activities	214
Joanna Surlejewska: Rozliczenia płatnicze w grupie kapitałowej wykorzystującej cash pooling – wybrane problemy / Payment transactions in a capital group with the use of cash pooling – selected problems	222
Tatjana Verezubova: Aktywa finansowe białoruskich zakładów ubezpieczeniowych w aspekcie prawa bilansowego i podatkowego / Financial assets of Belarusian insurance organizations: accounting and taxation.....	235
Aneta Wszelaki: Zasady wyceny należności kredytowych w bankach w świetle regulacji MSR/MSSF / Valuation rules of receivables credit in banks on the basis of IAS/IFRS	247

Wstęp

Globalizacja i związana z nią swoboda przepływu kapitału, a także rosnąca rola sfery finansowej i kryteriów finansowych w funkcjonowaniu gospodarki wiążą się z systematycznym wzrostem liczby podmiotów dokonujących transakcji na rynkach kapitałowych. W efekcie obserwuje się coraz większy wpływ operacji finansowych na wynik finansowy jednostek, szczególnie tych spoza sektora finansowego, jak również wzrost udziału aktywów finansowych w ich majątku.

Cechą charakterystyczną aktywów finansowych jest szerokie zróżnicowanie celów ich posiadania. Mogą one być nabywane w celach inwestycyjnych, oszczędnościowych, spekulacyjnych, jako zabezpieczenie nadmiaru środków lub zabezpieczenie innych transakcji, mogą też służyć zwiększeniu wartości danej jednostki. Niejednorodność celów posiadania aktywów finansowych skutkuje zróżnicowaniem w zakresie ich klasyfikacji. Sposób klasyfikacji natomiast determinuje sposób ich wyceny oraz prezentacji w sprawozdaniu finansowym.

W niniejszej publikacji znalazły się opracowania dotyczące każdego z tych zagadnień. Klasyfikacja, wycena, prezentacja w sprawozdaniu finansowym oraz kwestie podatkowe związane z aktywami finansowymi mają wciąż charakter dyskusyjny i wywołują wiele wątpliwości natury zarówno teoretycznej, jak i praktycznej.

Uwaga autorów została skupiona między innymi na nowym podejściu do klasyfikowania i wyceniania aktywów finansowych, które zaprezentowano w Międzynarodowym Standardzie Sprawozdawczości Finansowej nr 9. Standard ten zasadniczo zmienia dotychczasowe kryteria klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych, które były dotychczas krytykowane za brak przejrzystości i zbyt dużą szczegółowość uregulowania. Nowe zasady klasyfikacji aktywów finansowych mają się opierać na biznesowym modelu zarządzania przyjętym przez kierownictwo jednostki, który może polegać na utrzymywaniu aktywów finansowych w celu uzyskiwania umownych przepływów pieniężnych albo na dokonywaniu ich sprzedaży. Autorzy, którzy podjęli niniejszą tematykę, prowadzą w swoich artykułach dyskusję nad skutkami wprowadzenia nowych kryteriów klasyfikacji, szczególnie w zakresie zasad wyceny, proponując również własne rozwiązania.

Logiczną konsekwencją podjęcia przez kierownictwo jednostki decyzji dotyczących klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych jest ich prezentacja w sprawozdaniu finansowym. Autorzy, którzy przeprowadzili badania w zakresie ujawnień aktywów finansowych dokonywanych przez spółki notowane na warszawskiej giełdzie, jak również na giełdach europejskich zgodnie podkreślają, że zakres i sposób prezentacji informacji o aktywach finansowych jest bardzo zróżnicowany i często nie odpowiada wymogom zawartym w regulacjach prawnych i standardach rachun-

kowości. Utrudnia to istotnie porównywanie sprawozdań finansowych i negatywnie wpływa na ich użyteczność decyzyjną.

W kręgu zainteresowań kilku autorów znalazły się również rozważania nad podatkowym aspektem posiadania aktywów finansowych. Wskazują oni na brak precyzyjnych definicji dotyczących aktywów finansowych w prawie podatkowym, co wywołuje wątpliwości interpretacyjne oraz prowadzi do nadużyć zarówno ze strony podatnika, jak i organów podatkowych. Dlatego też kierownik jednostki, dokonując analizy konsekwencji podatkowych każdej zawieranej transakcji, jest zmuszony do korzystania z interpretacji prawa podatkowego oraz bazy orzeczeń i wyroków sądów administracyjnych, które nie są ze sobą spójne.

Zagadnienia klasyfikacji, wyceny i prezentacji aktywów finansowych w sprawozdaniach finansowych są również aktualne w krajach Europy Wschodniej – na Białorusi i w Rosji. Autorzy artykułów dotyczących tych krajów opisują głównie problemy związane z wdrożeniem i stosowaniem regulacji międzynarodowych, uznając jednocześnie, że wynikają one z niedostosowania lub braku regulacji krajowych w zakresie aktywów finansowych.

W niniejszej publikacji znalazły się ponadto opracowania dotyczące szczególnych zagadnień związanych z aktywami finansowymi, w tym np. wyceny aktywów finansowych posiadanych przez banki czy też polityki rachunkowości w zakresie aktywów finansowych prowadzonej przez jednostki sektora finansów publicznych.

Redaktorzy dziękują autorom za interesującą prezentację swoich poglądów naukowych i wyników badań, a recenzentom za istotne uwagi i opinie. Życzą też czytelnikom wzbogacającej wiedzę lektury.

Zbigniew Luty, Aleksandra Łakomiak, Alicja Mazur

Iwona Kumor, Lucyna Poniatowska

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

e-mails: iwona.kumor@ue.katowice.pl; lucyna.poniatowska@ue.katowice.pl

---

UŻYTECZNOŚĆ INFORMACJI SPRAWOZDAWCZEJ O ŚRODKACH PIENIĘŻNYCH W OCENIE SYTUACJI FINANSOWEJ NA PRZYKŁADZIE SPÓŁKI Z BRANŻY TURYSTYCZNEJ

THE USEFULNESS OF INFORMATION FROM FINANCIAL STATEMENT ABOUT CASH IN THE ASSESSMENT OF FINANCIAL CONDITION ON THE EXAMPLE OF THE COMPANY WITH TOURISM SECTOR

DOI: 10.15611/pn.2016.445.13

JEL Classification: M41

Streszczenie: Artykuł podejmuje problematykę użyteczności informacji o środkach pieniężnych pochodzącej ze sprawozdania finansowego w ocenie sytuacji finansowej spółek branży turystycznej. Przedstawiono w nim sposób ujęcia środków pieniężnych w rachunkowości, zakres informacji prezentowany w sprawozdaniu finansowym, jak również możliwości wykorzystania informacji o środkach pieniężnych, pochodzących ze sprawozdania finansowego do oceny sytuacji finansowej na przykładzie spółki Rainbow Tours SA. Celem głównym artykułu jest próba odpowiedzi na pytanie, czy informacje o środkach pieniężnych pochodzące ze sprawozdania finansowego są przydatne do oceny sytuacji finansowej jednostki, szczególnie płynności i wypłacalności oraz w jaki sposób można je pozyskać i wykorzystać. Celem dodatkowym jest przedstawienie czynników determinujących poziom środków pieniężnych w podmiotach branży turystycznej oraz ich ujęcie sprawozdawcze. W artykule zastosowano metodę studiów literatury przedmiotu i aktów prawnych, metody indukcji i dedukcji, metodę analizy sprawozdania finansowego oraz studium przypadków.

Słowa kluczowe: środki pieniężne, przepływy pieniężne, bilans, rachunek przepływów pieniężnych, płynność finansowa.

Summary: The article deals with the issue of the usefulness of the information about the cash coming from the financial statements in assessing the financial condition. The main objective of this article is to present the possibilities of using information from the financial statements to assess the financial situation of the company, especially financial liquidity. An additional aim of this paper is to present the factors determining the level of cash in the entities of the

tourism industry. The methods of critical analysis of literature, accounting standards and an analysis of financial statements and case study were used to prepare this article.

Keywords: cash, cash flows, a statement of financial position, a statement of cash flows, financial liquidity.

1. Wstęp

W zarządzaniu każdą jednostką gospodarczą istotne znaczenie ma informacja o stanie i zmianach stanu środków pieniężnych oraz wypracowanej w okresie sprawozdawczym nadwyżce lub niedoborze środków pieniężnych. Informacja ta zapewnia prawidłowe gospodarowanie środkami pieniężnymi i efektywne zarządzanie finansowe. Poziom posiadanych środków pieniężnych wpływa na kondycję finansową jednostki, a przede wszystkim jej płynność oraz wypłacalność, określa także poziom stabilności finansowej podmiotu.

Głównym celem zarządzania środkami pieniężnymi jest z jednej strony utrzymanie jak najniższego ich poziomu, ponieważ ich posiadanie powoduje zamrożenie kapitału. Z drugiej strony – zbyt niska wartość środków pieniężnych może negatywnie wpływać na stabilność finansową jednostki i wzrost ryzyka działalności, zmniejszając wartość przedsiębiorstwa [Michalski 2005, s. 39].

W rachunkowości środki pieniężne zaliczane są do grupy krótkoterminowych aktywów finansowych i stanowią najbardziej płynne składniki majątku. Głównym źródłem informacji o środkach pieniężnych jest sprawozdanie finansowe, które dostarcza informacji zarówno o stanie środków pieniężnych, jak i o źródłach ich generowania i przeznaczenia.

Artykuł poświęcony jest problematyce użyteczności informacji o środkach pieniężnych pochodzących ze sprawozdania finansowego w ocenie sytuacji finansowej przedsiębiorstw z branży turystycznej. Celem głównym artykułu jest próba odpowiedzi na pytanie, czy informacje o środkach pieniężnych pochodzące ze sprawozdania finansowego są przydatne do oceny sytuacji finansowej i w jaki sposób można je wykorzystać w przedsiębiorstwach z branży turystycznej. Celem dodatkowym jest przedstawienie czynników determinujących poziom środków pieniężnych w podmiotach branży turystycznej oraz wskazanie ich ujęcia w sprawozdaniu finansowym.

W artykule wykorzystano metodę studiów literaturowych i regulacji prawnych rachunkowości, jak również metody indukcji, dedukcji, analizy sprawozdania finansowego i studium przypadków.

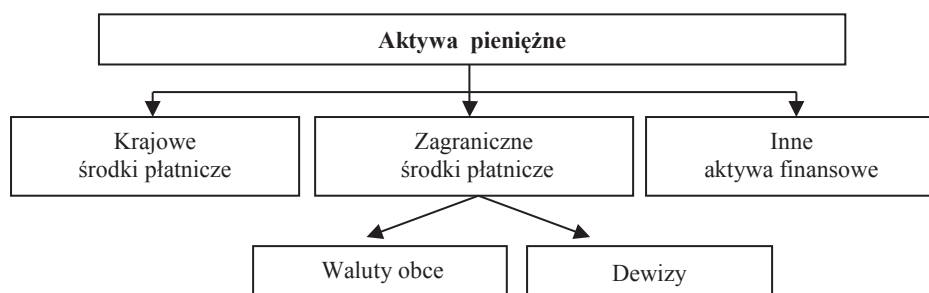
2. Środki pieniężne w regulacjach rachunkowości

Środki pieniężne są kategorią w rachunkowości, która nie została jednorodnie określona dla celów sprawozdawczości finansowej, a ich kwalifikacja jako jednolitej

pozycji sprawozdawczej nie jest jednoznaczna. Regulacje ustawy o rachunkowości nie precyzują pojęcia środków pieniężnych na potrzeby bilansu, określają natomiast bardzo konkretnie środki pieniężne w rachunku przepływów pieniężnych. Dla celów bilansowych ustawa o rachunkowości posługuje się pojęciem „aktywa pieniężne”, które definiuje następująco: „aktywa w formie krajowych środków płatniczych, walut obcych i dewiz. Do aktywów pieniężnych zalicza się również inne aktywa finansowe, w tym w szczególności naliczone odsetki od aktywów finansowych. Jeżeli aktywa te są płatne lub wymagalne w ciągu 3 miesięcy od dnia ich otrzymania, wystawienia, nabycia lub założenia (lokaty), to na potrzeby rachunku przepływów pieniężnych zalicza się je do środków pieniężnych, chyba że ujmuje się je w przepływach z działalności inwestycyjnej (lokacyjnej)” [Ustawa z dnia 29 września 1994].

Z definicji aktywów pieniężnych wynika, że są one kategorią zróżnicowaną, obejmującą różne rodzajowo aktywa finansowe. Zgodnie z przepisami ustawy o rachunkowości na aktywa pieniężne składają się krajowe środki płatnicze, waluty obce i dewizy, czyli zagraniczne środki płatnicze oraz inne aktywa finansowe. Zakres pojęciowy aktywów pieniężnych według ustawy o rachunkowości prezentuje rys. 1.

Rys. 1. Zakres pojęciowy aktywów pieniężnych według ustawy o rachunkowości

Źródło: [Poniatońska 2003, s. 602].

Kategorie krajowych i zagranicznych środków płatniczych określa ustawa Prawo dewizowe. W myśl przepisów prawa bilansowego [Ustawa z dnia 27 lipca 2002]:

1) krajowe środki płatnicze to waluta polska, czyli znaki pieniężne (banknoty i monety), będące w kraju prawnym środkiem płatniczym, a także wycofane z obiegu, lecz podlegające wymianie, oraz papiery wartościowe i inne dokumenty, pełniące funkcję środka płatniczego, wystawione w walucie polskiej,

2) waluty obce to znaki pieniężne (banknoty i monety) będące poza krajem prawnym środkiem płatniczym, a także wycofane z obiegu, lecz podlegające wymianie oraz wymienne rozrachunkowe jednostki pieniężne stosowane w rozliczeniach międzynarodowych, w szczególności jednostka rozrachunkowa Międzynarodowego Funduszu Walutowego (SDR),

3) dewizy to papiery wartościowe i inne dokumenty pełniące funkcję środka płatniczego, wystawione w walutach obcych.

Otwartą podgrupą aktywów pieniężnych zaliczaną do aktywów pieniężnych są inne aktywa finansowe. Ustawa o rachunkowości nie precyzuje jednak jakie, wymienia tylko jeden ich rodzaj, tzn. naliczone odsetki [Poniatowska 2003, s. 603]. Wydaje się, że do tej grupy aktywów pieniężnych oprócz zarachowanych memoriałowo odsetek od aktywów finansowych (lokat, udzielonych pożyczek, obligacji, bonów skarbowych), które według niektórych autorów mają bardziej charakter należności niż aktywów pieniężnych [Gierusz (red.) 2002, s. 101], można także zakwalifikować krótkoterminowe pieniężne instrumenty finansowe, tj. bony skarbowe, pieniężne i komercyjne przedsiębiorstw, certyfikaty depozytowe.

Sposób ujęcia aktywów pieniężnych w ustawie o rachunkowości jest nieprecyzyjny, konsekwencją czego w literaturze przedmiotu można znaleźć różne określenia zakresu pojęciowego tej kategorii, jak również odmienne podejście do ujmowania aktywów pieniężnych w ramach poszczególnych pozycji bilansowych. Definicja aktywów pieniężnych, z jednej strony, jest bardzo ogólna i określa kategorię węższą (aktywa pieniężne) kategorią szerszą (aktywa finansowe). Z drugiej strony, przepisy ustawy o rachunkowości bardzo szczegółowo precyzują pojęcie środków pieniężnych (subkategorię aktywów pieniężnych), jednak na potrzeby wybranego elementu sprawozdania finansowego jednostki, jakim jest rachunek przepływów pieniężnych. Regulacje ustawy o rachunkowości nie precyzują natomiast pojęcia środków pieniężnych na potrzeby bilansu. Powoduje to pewne zamieszanie klasyfikacyjne zarówno w ujęciu bilansowym, jak i w ewidencji księgowej. Przepisy ustawy o rachunkowości stwarzają bowiem możliwość zaliczenia do grupy aktywów pieniężnych różnych rodzajowo pieniężnych aktywów finansowych (np. weksli, czeków, bonów skarbowych, pieniężnych, oszczędnościowych certyfikatów depozytowych itd.) [Poniatowska 2003, s. 603].

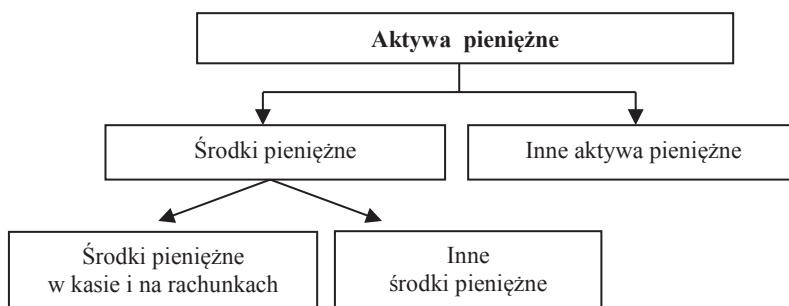
Oprócz definicji aktywów pieniężnych podanej w ustawie o rachunkowości w załączniku do ustawy o rachunkowości określony jest sposób prezentacji tej kategorii w bilansie. Kierując się z wzorem bilansu w ramach aktywów pieniężnych, można wyróżnić dwie subkategorie aktywów pieniężnych, tj.:

- 1) środki pieniężne (w kasie i na rachunkach oraz inne środki pieniężne),
- 2) inne aktywa pieniężne.

Sposób ujęcia aktywów pieniężnych w bilansie prezentuje rys. 2.

Przepisy ustawy nie określają jednak jednoznacznych kryteriów pozwalających na rozróżnienie pozycji środków pieniężnych, a w ich ramach innych środków pieniężnych od innych aktywów pieniężnych.

Inaczej niż w bilansie wygląda kwestia kwalifikacji środków pieniężnych na potrzeby rachunku przepływów pieniężnych. Ustawa o rachunkowości dokładnie precyzuje rodzaje aktywów finansowych zaliczanych do środków pieniężnych ujmowanych w rachunku przepływów pieniężnych. Są to krajowe środki płatnicze,

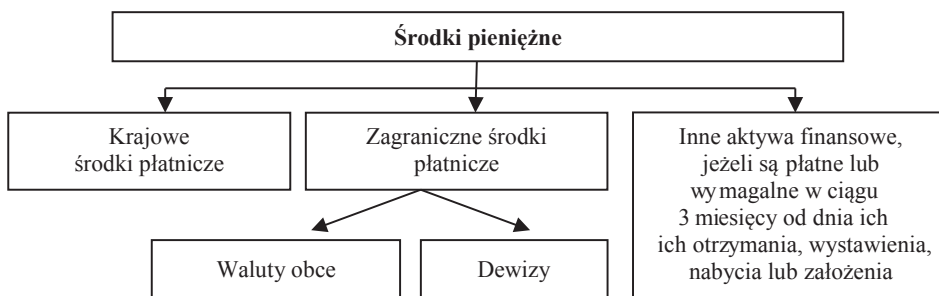

Rys. 2. Aktywa pieniężne w ujęciu bilansowym

Źródło: [Poniatowska 2003, s. 602].

waluty obce, dewizy oraz inne aktywa finansowe, jeżeli są płatne lub wymagalne w ciągu 3 miesięcy od dnia ich otrzymania, wystawienia, nabycia lub założenia.

Zakres pojęciowy środków pieniężnych na potrzeby rachunku przepływów pieniężnych prezentuje rys. 3.

Rys. 3. Zakres pojęciowy środków pieniężnych na potrzeby rachunku przepływów pieniężnych

Źródło: [Poniatowska 2005, s. 263].

Krajowy Standard Rachunkowości nr 1 „Rachunek przepływów pieniężnych” (KSR1) posługuje się z kolei pojęciami środków pieniężnych oraz ekwiwalentów środków pieniężnych. W myśl KSR 1 środki pieniężne są to określone w ustawie o rachunkowości aktywa pieniężne, znajdujące się w obrocie gotówkowym lub w obrocie następującym za pośrednictwem bieżących rachunków bankowych. Zalicza się do nich gotówkę w kasie oraz depozyty płatne na żądanie. Ekwiwalenty środków pieniężnych są to natomiast aktywa pieniężne niezaliczane do środków pieniężnych oraz inne aktywa finansowe, które charakteryzują się jednocześnie wysokim stopniem płynności, nieznacznym ryzykiem utraty wartości oraz krótkim terminem płatności lub wymagalności. Pojęcie środków pieniężnych i ich ekwiwa-

lentów określone w KSR 1 jest zgodne z rozumieniem tych składników aktywów w Międzynarodowych Standardach Sprawozdawczości Finansowej (MSSF). Według MSR 7 „Sprawozdanie z przepływów pieniężnych” środki pieniężne to gotówka w kasie oraz depozyty płatne na żądanie. MSSF nie definiują jednak pojęcia „depozyt”. Ekwivalenty środków pieniężnych to krótkoterminowe inwestycje o dużej płynności, łatwo wymienne na znane kwoty środków pieniężnych oraz narażone na nieznaczne ryzyko zmiany wartości [MSR 7].

Z przeprowadzonych rozważań dotyczących zakresu pojęciowego i klasyfikacji aktywów pieniężnych i środków pieniężnych wynika, że sposób rozumienia i klasyfikowania tych kategorii dla celów bilansowych i na potrzeby rachunku przepływów pieniężnych może się różnić.

Różnice w definiowaniu środków pieniężnych dla celów bilansu i rachunku przepływów pieniężnych mogą prowadzić do powstania niezgodności pomiędzy przepływami pieniężnymi netto razem a bilansową zmianą środków pieniężnych. Podobne niezgodności mogą powstać w związku z bilansową wyceną środków pieniężnych zgromadzonych w kasie i na rachunkach walutowych. Powstałe niezgodności i ich wyjaśnienie są prezentowane w pozycji E rachunku przepływów.

3. Informacja o środkach pieniężnych w sprawozdaniu finansowym

Informacja o środkach pieniężnych zawarta jest w dwóch elementach sprawozdania finansowego, którymi są bilans i rachunek przepływów pieniężnych, natomiast dane objaśniające do tych części sprawozdania dotyczące środków pieniężnych przedstawia się także w informacji dodatkowej. Zasadniczo jest to informacja dwojakiego rodzaju:

1) bilans dostarcza danych o stanie środków pieniężnych na koniec bieżącego i poprzedniego roku obrotowego,

2) rachunek przepływów pieniężnych informuje o zmianie stanu środków pieniężnych w ciągu okresu (nadwyżce lub niedoborze środków pieniężnych), wskazując na źródła generowania i kierunki wykorzystania środków pieniężnych.

Bilans przedstawia dane o wartości środków pieniężnych na konkretny dzień, którym jest dzień bilansowy. Jest to informacja o charakterze statycznym. W układzie bilansowym środki pieniężne ujmowane są zawsze w aktywach obrotowych w grupie inwestycji krótkoterminowych, w podgrupach krótkoterminowe aktywa finansowe, środki pieniężne i inne aktywa pieniężne w dwóch odrębnych pozycjach bilansowych jako środki w kasie i na rachunkach oraz inne środki pieniężne. Sposób ujęcia bilansowego środków pieniężnych jest następujący:

B. III. INWESTYCJE KRÓTKOTERMINOWE

1. Krótkoterminowe aktywa finansowe:

- a) w jednostkach powiązanych,
- b) w pozostałych jednostkach,

- c) środki pieniężne i inne aktywa pieniężne:
- środki pieniężne w kasie i na rachunkach,
  - inne środki pieniężne,
  - inne aktywa pieniężne.

2. Inne inwestycje krótkoterminowe.

W pozycji środki pieniężne w kasie i na rachunkach wykazuje się środki pieniężne *sensu stricto*, tzw. gorący pieniądź. Są to najbardziej płynne zasoby majątkowe jednostki. Środki pieniężne w kasie i na rachunkach wykazuje się według wartości nominalnej.

Kwalifikacja innych środków pieniężnych bądź innych aktywów pieniężnych, dwóch kolejnych pozycji bilansowych, w których wykazuje się aktywa pieniężne, nie jest już taka jednoznaczna. Inne środki pieniężne to zwłaszcza:

- 1) środki pieniężne w drodze,
- 2) pełniące funkcję płatniczą: weksle obce, czek, przekazy i inne dokumenty płatne w walucie polskiej, wymagalne od dnia ich wystawienia w ciągu 3 miesięcy, wycenia się je w kwotach, na jakie zostały wystawione.

Inny charakter i zakres ma informacja o środkach pieniężnych zawarta w rachunku przepływów pieniężnych. W tym elemencie sprawozdania finansowego prezentuje się wpływy i wydatki środków pieniężnych i ich ekwiwalentów (przepływy pieniężne) w okresie sprawozdawczym w podziale na rodzaje działalności (operacyjna, inwestycyjna, finansowa). Rachunek przepływów pieniężnych pokazuje miejsca generowania gotówki lub ich brak, jak również wielkość strumieni pieniężnych wpływających i wypływających z jednostki gospodarczej w różnych obszarach działalności. Istota rachunku przepływów pieniężnych sprowadza się do przedstawienia nadwyżki lub niedoboru środków pieniężnych z całej działalności gospodarczej (wyniku finansowego w ujęciu kasowym), jak również z poszczególnych rodzajów tej działalności. Uproszczony wzór rachunku przepływów pieniężnych prezentuje tab. 1.

Tabela 1. Uproszczony wzór rachunku przepływów pieniężnych

Poz.	Wyszczególnienie	Rok bieżący	Rok poprzedni
A	Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej		
B	Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej		
C	Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej		
D	Przepływy pieniężne netto razem (A+B+C)		
E	Bilansowa zmiana stanu środków pieniężnych, w tym: – zmiana stanu środków pieniężnych z tytułu różnic kursowych		
F	Stan środków pieniężnych na początek okresu		
G	Stan środków pieniężnych na koniec okresu, w tym: – o ograniczonej możliwości dysponowania		

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Ustawy z dnia 29 września 1994].

Walory poznawcze rachunku przepływów pieniężnych zawierają się głównie w rodzajach działalności, dla których zestawiane są wpływy i wydatki środków pieniężnych i ich ekwiwalentów [Gos 2006, s. 265]. Oddzielne wykazanie przepływów pieniężnych dla poszczególnych rodzajów działalności pozwala określić sposób pozyskiwania i wydatkowania gotówki oraz ocenić zdolność jednostki do generowania nadwyżki środków pieniężnych. Informacja o przepływach środków pieniężnych w różnych segmentach działalności gospodarczej pozwala także określić przeszły i przyszły stan finansowy, w tym zdolność do skutecznego zarządzania finansowego.

4. Wykorzystanie informacji sprawozdawczych o środkach pieniężnych do oceny sytuacji finansowej touroperatora Rainbow Tours SA

Głównym celem każdego przedsiębiorstwa jest maksymalizacja jego wartości. Do realizacji tego celu przyczyniają się w przedsiębiorstwie aktywa bieżące, w tym środki pieniężne i ich ekwiwalenty poprzez realizację określonych funkcji. Celem zarządzania środkami pieniężnymi jest wyznaczenie zasobów środków pieniężnych w przedsiębiorstwie na takim poziomie, aby przyczyniał się do wzrostu bogactwa właścicieli [Michalski 2005, s. 41] Zarządzający środkami pieniężnymi dążą do ich minimalizacji, do poziomu niezbędnego do prowadzenia działalności gospodarczej, przy zachowaniu w tym czasie sumy niezbędnej do: wykorzystania rabatów kupieckich, utrzymywania oceny swojej zdolności kredytowej na niezmiennym poziomie i pokrywania nieoczekiwanych wydatków [Brigham 1996, s. 108-109]. Celem zarządzania środkami pieniężnymi jest poprawa płynności finansowej w przedsiębiorstwie, kontrolowanie przepływów pieniężnych oraz zwiększanie pieniężnych kapitałów przy najniższym koszcie ich pozyskania [Okreglicka 2014, s. 72]. Można stwierdzić, że zarządzanie środkami pieniężnymi polega na ustaleniu optymalnej wielkości środków pieniężnych i ich ekwiwalentów przy minimalizacji ryzyka utraty płynności finansowej i minimalizacji kosztów obsługi źródeł finansowania. Do ustalenia optymalnej wielkości środków pieniężnych przedsiębiorstwa mogą wykorzystywać informacje finansowe pochodzące ze sprawozdania finansowego.

Podjmując próbę oceny przydatności informacji pochodzących ze sprawozdania finansowego w zakresie środków pieniężnych do oceny sytuacji finansowej w spółce Rainbow Tours SA, w pierwszej kolejności dokonano analizy polityki rachunkowości spółki, analizy majątkowo-kapitałowej i wskaźnikowej w zakresie środków pieniężnych i ich ekwiwalentów w latach 2012-2015. Informacje dotyczące polityki rachunkowości i wybrane dane finansowe niezbędne do przeprowadzenia obliczeń prezentuje tab. 2 i 3.

Na podstawie danych ujętych w tab. 3 przeanalizowano strukturę aktywów pieniężnych oraz dokonano analizy wskaźnikowej dotyczącej płynności i rotacji. Stosowne wyliczenia zostały ujęte w tab. 4.

Tabela 2. Polityka rachunkowości spółki Rainbow Tours SA w zakresie aktywów pieniężnych

Wyszczególnienie	Wycena bieżąca	Wycena bilansowa
Aktywa pieniężne	W wartości nominalnej	W wartości wymagalnej
Środki pieniężne w walutach obcych	W przypadku operacji sprzedaży lub kupna walut na dzień przeprowadzenia operacji przeliczane są według kursu kupna lub sprzedaży walut stosowanego przez bank, z którego usług korzysta spółka	Według średniego kursu ustalonego dla danej waluty przez NBP na ten dzień

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych Rainbow Tours SA.

Tabela 3. Wybrane dane finansowe spółki Rainbow Tours SA w latach 2012-2015 (w tys. zł)

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015
Aktywa trwałe	23 947	22 921	25 402	30 907
Aktywa obrotowe	79 425	130 879	190 118	211 407
Środki pieniężne i inne aktywa pieniężne	14 964	48 467	77 991	76 597
– środki pieniężne w kasie i na rachunkach bankowych,	5 154	20 136	74 365	74 657
– inne środki pieniężne	9 810	28 431	3 626	1 940
– inne aktywa pieniężne	0	0	0	0
Udzielone pożyczki krótkoterminowe :				
– w jednostkach powiązanych	0	20 000	5 000	0
– odsetki od pożyczek	0	191	583	55
– w jednostkach pozostałych	0	0	200	250
– odsetki od pożyczek	0	0	0	0
Kapitały własne	46 523	56 774	83 945	103 870
Przepływy pieniężne z działalności operacyjnej	10 078	51 831	19 189	8 696
Przepływy pieniężne z działalności inwestycyjnej	4 125	-17 141	14 338	2 053
Przepływy pieniężne z działalności finansowej	-931	-1 087	-4 103	-12 143
Przepływy pieniężne netto razem	13 272	33 603	29 424	-1 394
Zobowiązania krótkoterminowe	45 377	83 418	108 553	90 468

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych Rainbow Tours SA.

Na podstawie przeprowadzonych obliczeń oraz informacji pochodzących ze sprawozdania finansowego można zauważyć, że w badanym okresie suma środków pieniężnych i ich ekwiwalentów wzrosła z 14 964 tys. zł na koniec 2012 r. do 76 597 tys. zł na koniec roku 2015. Analizując wielkość i strukturę krótkoterminowych aktywów finansowych spółki Rainbow Tours SA, można stwierdzić, że w latach 2012 i 2013 w strukturze aktywów pieniężnych dominowały ekwiwalenty

Tabela 4. Struktura aktywów pieniężnych oraz wybrane wskaźniki płynności spółki Rainbow Tours SA w latach 2012-2015

Wyszczególnienie	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty/aktywa ogółem × 100%	14,5%	31,5%	36,2%	31,6%
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty / aktywa obrotowe × 100%	18,8%	37,0%	41,0%	36,2%
Inne środki pieniężne / aktywa obrotowe × 100%	12,4%	21,7%	1,9%	0,9%
Wskaźnik płynności bieżącej = aktywa bieżące / zobowiązania bieżące	1,8	1,6	1,8	2,3
Wskaźnik płynności szybkiej = aktywa bieżące – zapasy / zobowiązania bieżące	1,8	1,6	1,8	2,3
Wskaźnik płynności gotówkowej = środki pieniężne/zobowiązania bieżące	0,3	0,6	0,7	0,8
Kapitał pracujący = aktywa obrotowe – zobowiązania bieżące	34 048	47 461	81 565	120 939
Wskaźnik rotacji należności w dniach = przeciętny stan należności/ przychody ze sprzedaży × 365	-	18	19	24
Wskaźnik rotacji zobowiązań w dniach = przeciętny stan zobowiązań krótkoterminowych / koszt własny sprzedaży × 365	-	31	38	31

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań finansowych Rainbow Tours SA oraz [Poniatowska, Maruszevska 2013, s. 90-107].

środków pieniężnych. Ponadto spółka udzieliła w 2013 roku pożyczki krótkoterminowej jednostkom zależnym w wysokości 20 000 tys. zł oraz w roku 2014 w wysokości 5000 tys. zł. Odsetki od udzielonych pożyczek wyniosły odpowiednio 191 tys. zł w roku 2013 i 583 tys. zł w roku następnym. W kolejnych dwóch latach struktura aktywów pieniężnych uległa zmianie. Dominującą pozycją stały się środki pieniężne. Spółka nie udzieliła kolejnych pożyczek.

W aktywach spółki w całym badanym okresie przeważały aktywa obrotowe. Przy czym udział aktywów pieniężnych w aktywach obrotowych w badanym okresie kształtował się na poziomie około 40%. Wyjątkiem był rok 2012, kiedy udział tej pozycji przyjmował wielkość 18,8%. Udział aktywów trwałych w strukturze aktywów jest niewielki. W badanym okresie spółka dysponowała wolnymi środkami pieniężnymi, o czym świadczą udzielone pożyczki krótkoterminowe, głównie jednostkom zależnym. Spółka w całym badanym okresie dysponowała udziałami i akcjami długoterminowymi jednostek zależnych. Wartość posiadanych udziałów wynosiła 13 328 tys. zł.

Analizując wielkość i strukturę kapitałów spółki, można stwierdzić, że tylko w 2012 roku kapitały własne stanowiły 58,8% sumy bilansowej. W pozostałym badanym okresie kapitały własne stanowiły około 40% sumy bilansowej, wykazując w kolejnych latach niewielką tendencję wzrostową. Kapitały obce to głównie zobowiązania krótkoterminowe. Ich udział w strukturze kapitałów wyniósł około 60%. Niski udział kapitałów własnych oznacza, że środki pieniężne angażowane do działalności operacyjnej touroperator może czerpać z przedpłat klientów. Spółka ma podpisane umowy na limit kredytowy i limit gwarancyjny z trzema bankami. W całym badanym okresie spółka nie korzystała z limitu kredytowego, a jedynie z limitu gwarancyjnego.

Na podstawie wyliczonych wskaźników płynności finansowej można stwierdzić, że spółka zachowywała płynność finansową w całym badanym okresie. Wskaźniki płynności charakteryzowały się stałym trendem rosnącym i przyjmowały wartości pożądane lub wyższe. Kapitał obrotowy był dodatni i rósł znacznie w kolejnych latach. Wskaźniki rotacji należności i rotacji zobowiązań przyjmowały pożądane wielkości. W całym badanym okresie wskaźnik rotacji należności był niższy od wskaźnika rotacji zobowiązań. Przedsiębiorstwo uzyskiwało środki pieniężne z należności przed upływem terminu spłaty zobowiązań. Z analizy przepływów pieniężnych wynika, że w całym badanym okresie spółka generowała dodatnie przepływy z działalności operacyjnej. Środki pieniężne pochodzące z działalności operacyjnej pokrywały ujemne przepływy z działalności finansowej w latach 2012-2014 oraz ujemne przepływy z działalności inwestycyjnej w roku 2013. Tylko w roku 2015 przepływy pieniężne netto były ujemne.

Przedsiębiorstwo powinno mieć wystarczające środki pieniężne na pokrycie dziennych wydatków gotówkowych. Do czynników, które będą determinowały poziom środków pieniężnych i ich ekwiwalentów, a tym samym będą wpływały na sytuację finansową, w podmiotach z branży turystycznej należy zaliczyć:

- niestabilność w działalności firmy, w tym także spowodowaną sezonowością,
- wrażliwość na wahania pogodowe,
- występowanie zjawisk społeczno-politycznych,
- zmienność kursów walut,
- nieprecyzyjność w określeniu spodziewanych przepływów środków pieniężnych,
- długie okresy objęte planowaniem,
- zawarte umowy z bankami dotyczące finansowania krótkoterminowego,
- wysokość zabezpieczeń finansowych,
- płynność finansową podmiotu i jego kondycję finansową.

Czynnikiem, który jako pierwszy powinien być brany pod uwagę, jest czynnik spodziewanych przepływów pieniężnych, a więc wpływów i wydatków. Przedsiębiorstwa z branży turystycznej, które charakteryzują się sezonowością i wrażliwością na inne wymienione czynniki (np. zamieszki w Grecji, działania wojenne w Afryce Północnej, paraliż ruchu lotniczego itp.), powinny ustalać większą ilość środków

pieniężnych i ich ekwiwalentów niż w podmiotach, które nie podlegają takim wahaniom. Istotne jest też określenie prawdopodobieństwa wystąpienia wpływów i wydatków (niektóre wycieczki nie dochodzą do skutku, część wyjazdów jest sprzedawana w ofercie last minute lub first minute, co wiąże się z obniżeniem wpływów).

5. Zakończenie

Sprawozdanie finansowe jest cennym źródłem informacji o środkach pieniężnych, które mogą skutecznie być wykorzystywane do oceny sytuacji finansowej przedsiębiorstwa. Elementami sprawozdania finansowego, które dostarczają informacji o środkach pieniężnych, są bilans i rachunek przepływów pieniężnych oraz informacja dodatkowa. Zakres i charakter informacji o tej grupie rodzajowej aktywów finansowych w bilansie i rachunku przepływów jest różny, różny jest także sposób określenia tej kategorii. Bilans przedstawia stan środków pieniężnych na konkretny dzień, jest to informacja o charakterze statycznym, a wartość środków pieniężnych ujęta w bilansie zależy od przyjętych zasad wyceny. Rachunek przepływów pieniężnych, który nie jest obligatoryjnym elementem sprawozdania finansowego zawiera wiele istotnych informacji o środkach pieniężnych i w całości poświęcony jest tej kategorii finansowej. Jest on jednym z najbogatszych w informacje ekonomiczne sprawozdaniem finansowym. Rachunek przepływów pieniężnych dostarcza informacji o wypracowanej nadwyżce lub niedoborze środków pieniężnych, a więc wyniku finansowym w ujęciu kasowym aktualnie najszerzej obok memoriałowego wyniku finansowego mierniku ekonomicznym. Prezentując wpływy i wydatki środków pieniężnych, przedstawia obraz dokonań przedsiębiorstwa w ujęciu kasowym – uwzględniając fizyczny środków pieniężnych między podmiotem a jego otoczeniem w okresie objętym sprawozdaniem, czego nie uwzględnia bilans. Użyteczność tego elementu sprawozdania finansowego w ocenie sytuacji finansowej jest bardzo duża, a wartość przepływów pieniężnych netto jest jedną z najważniejszych informacji wykazywanych w sprawozdaniu finansowych. Informacja o przepływach środków pieniężnych w różnych segmentach działalności gospodarczej pozwala określić przeszły i przyszły stan finansowy, a przede wszystkim:

- źródła pochodzenia oraz kierunki wydatkowania środków pieniężnych w poszczególnych rodzajach działalności,
- możliwości generowania nadwyżki środków pieniężnych przez jednostkę,
- zdolność jednostki do uzyskiwania wpływów i spłaty zobowiązań w terminie,
- potrzeby zewnętrznego finansowania w przyszłości,
- zmiany w sytuacji finansowej, strukturze finansowania, płynności, wypłacalności,
- możliwości i potrzeby finansowe rozwoju firmy.

Analiza informacji finansowych pochodzących ze sprawozdania finansowego touperatora oraz analiza wybranych wskaźników pozwala stwierdzić, że badana spółka prawidłowo zarządza środkami pieniężnymi, zachowując płynność i wypłacalność. Jednostka ze względu na charakter swojej działalności utrzymuje stosunko-

wo wysoki ich poziom, ale wolne środki pieniężne angażuje do udzielania pożyczek krótkoterminowych, z których czerpie korzyści w postaci odsetek. Z przeprowadzonej analizy danych finansowych wynika także, że spółka wykorzystuje środki z należności do regulowania zobowiązań. Świadczą o tym wskaźniki rotacji należności i zobowiązań oraz niski poziom kapitałów własnych.

Literatura

- Brigham E.F., 1996, *Podstawy zarządzania finansami*, tom III, PWE, Warszawa.
- Gierusz J. (red.), 2002, *Ustawa o rachunkowości a Międzynarodowe Standardy Rachunkowości. Analiza porównawcza*, ODDK, Gdańsk.
- Gos W., 2006, *Sprawozdawczość finansowa przedsiębiorstw*, PAR, Warszawa.
- Michalski G., 2005, *Zastosowanie modeli zarządzania środkami pieniężnymi w przedsiębiorstwie*, [w:] *Rynek finansowy. Szanse i zagrożenia rozwoju*, t. 2. *Zarządzanie finansami przedsiębiorstw i instytucji*, Karpuś P., Węclawski J., (red.), Lublin, s. 39-53.
- Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej, 2014, SK w Polsce, Warszawa.
- Okreglicka M., 2014, *Cash pooling jako zaawansowana metoda zarządzania środkami pieniężnymi w przedsiębiorstwie*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 804, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia nr 67, Szczecin, s. 71-80.
- Poniatowska L., 2003, *Problematyka aktywów pieniężnych – wybrane zagadnienia*, [w:] S. Sojak (red.), *Historia, współczesność i perspektywy rachunkowości w Polsce*, Uniwersytet im. M. Kopernika, Toruń.
- Poniatowska L., 2005, *Aktywa pieniężne jako kategoria inwestycji*, „Studia Ekonomiczne”, Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Katowicach nr 33, Katowice.
- Poniatowska L., 2005, *Metodologia ustalania przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej w rachunku przepływów pieniężnych sporządzanym według krajowych i międzynarodowych standardów rachunkowości*, [w:] *Rachunkowość sztuka pomiaru i komunikowania*, (red.), Pracownicy Katedry Rachunkowości SGH, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
- Poniatowska L., Maruszewska E., 2013, *Analiza finansowa. Teoria i zadania*. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice
- Szymański P., 2007, *Zarządzanie majątkiem obrotowym w procesie kreowania wartości przedsiębiorstwa*, Petros, Łódź.
- Ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. Prawo dewizowe, Dz. U. z 2002 r., nr 141, poz. 1178.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r., poz.330 z późn. zm.